

LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ A CREDINCIOȘILOR ADVENTIȘTI DIN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1940-1944

Ps. drd. Lucian MERCEA

Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, Academia Română

*Pastor, Director Departament Educație Biserica Adventistă de Ziua a Șaptea
lucianmercea@yahoo.com*

Abstract: The Freedom of Conscience of the Adventist Believers in Romania Between the Years 1940-1944

Between 1940 and 1944, the Romanian State developed a special policy towards the neo-Protestant denominations present at that time in Romania, namely the Adventist, Baptist and Christian denominations according to the Gospel. Starting with September 1940, gradually, at the level of the state administration, there was an assimilation of the „association of Seventh-day Adventists” with that of the forbidden religious „sects”. We will follow through the documents how the Romanian state policy influenced the Adventist confession as well as the dynamics of the relationship between the Adventist confession and the state during this period, starting with September 1940. We will study and evaluate the situation of freedom of conscience of Adventists in Romania for the mentioned period.

Keywords: *law, sects, Orthodox Church, religious freedom, religious liberty, human rights, Adventist*

---

1. Scurtă prezentare a relației dintre confesiunea adventistă și Statul român până la anul 1940

Statul român recunoaște în anul 1921 confesiunea adventistă ca „asociație religioasă”. În urma Marii Uniri, în anul 1920, în România se aflau 2.540 de adventiști grupați în 99 de biserici adventiste¹. Până la începutul anilor 1920, problema libertății religioase a adventiștilor era indirect

---

¹ *Annual Statistical Report*, 31 decembrie 1920, p. 10

garantată de Constituția din 1866, care la titlul II, art. 5 spunea: „Românii se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei și de libertatea întrunirilor”². Tot în chestiunea libertăților individuale, la articolul 21, legea fundamentală spunea: „Libertatea conștiinței este absolută. Libertatea tuturor cultelor este garantată întrucât însă celebrațiunea lor nu aduce o atingere ordinii publice sau bunelor moravuri”³.

Totuși, apariția unor culte neoprotestante cu o răspândire rapidă printre cetățenii români a atras atenția autorităților ecleziastice și politice românești. Dezbaterele aprinse din Parlament au făcut necesară reglementarea funcționării noilor culte religioase. Concret, este vorba în special de adventiștii de ziua a șaptea, bapțiștii dar și de studenții Bibliei (martorii lui Iehova), precum și de alte grupări creștine apărute după începutul secolului al XX-lea.

În toamna anului 1920, Ministerul Cultelor cere conducerii Uniunii Adventiste⁴ să înainteze un memoriu în care să specifice istoricul cultului, punctele de credință, schema de organizare, mijloacele de susținere și numărul membrilor. Adventiștii s-au grăbit să răspundă solicitării, cerând ca în cadrul reglementării legislative ce va fi înfăptuită să se păstreze libertatea de conștiință clar formulată de Constituția din 1866.

Pe 1 aprilie 1921, Ministerul Cultelor respinge forma de organizare a confesiunii adventiste, aceasta nefiind recunoscută. Ordinul circular cu numărul 15.831, prin care se spunea explicit: „Nu recunoaștem niciun fel de organizație sectară”⁵ – viza în special organizațiile (forurile de conducere – Uniunile) confesiunilor adventiste și bapțiște⁶.

2 Constituția României, text publicat în *Monitorul Oficial*, nr. 142/1 iun. 1866, text disponibil online la http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=37755 (ultima accesare la 02.04.2020)

3 Ibidem.

4 Conferința Română a convocat la București, în perioada 8-11 iulie 1920, o adunare generală, ocazie cu care a fost înființată Uniunea Adventiștilor din România, Conferințele Muntenia, Moldova, Transilvania și Câmpul Misionar Crișana-Banat fiind unitățile teritoriale în care au fost împărțite bisericile adventiste de pe teritoriul României. La lucrările de constituire a Uniunii de Conferințe, au participat 682 de delegați din toată țara (români, germani, maghiari, ruși, ruteni, bulgari, armeni și greci), reprezentând aproape 2.540 de membri din peste 99 de comunități și grupe. Vezi Annual Statistical Report, 31 decembrie 1920, p. 6.

5 *Buletinul Oficial*, nr. 11 aprilie 1921.

6 Cultul se putea totuși exercita doar în casele de rugăciune deschise cu acordul Ministerului Cultelor și „nicidecum în casele particulare...” Predicatorii puteau fi doar cetățeni români care slujeau într-o singură biserică. ....

Ordinul acesta a atras numeroase proteste atât din partea Uniunii Bisericilor Baptiste, cât și din partea Uniunii Bisericilor Adventiste. După petițiile venite din partea adventiștilor și după întrevăderea cu reprezentanții baptiști, Ministerul Cultelor a emis Ordinul 32.950/1921, adresat prefecturilor, în care se spunea: „Exercițiul cultului baptist și adventist este liber”. Și aceasta „pentru a înlătura repercusiuni nefavorabile pentru țara noastră în ceea ce privește libertatea cultelor”⁷.

Ministrul Octavian Goga încerca astfel să împace atât Biserica Ortodoxă, care solicitase un ordin de restrângere a activității noilor culte protestante în cadrul Sinodului din 22 martie 1921, Sinod la care ministrul fusese prezent, cât și pe credincioșii adventiști și baptiști care cereau dreptul de a se închina liber conform conștiinței lor, drept cu care ministrul fusese de acord în declarațiile sale anterioare. Totuși, Uniunea Adventistă, cât și Uniunea Baptistă nu fuseseră recunoscute, în ciuda unor presiuni externe exercitate de baptiști, precum și a nenumăratelor petiții trimise de adventiști și a interpelărilor din Parlament pentru ministrul Cultelor sau chiar pentru prim-ministrul Take Ionescu.

Recunoașterea oficială a confesiunii adventiste se va realiza prin Decizia nr. 32.950/iunie 1921. Ministrul Cultelor, Octavian Goga, va spune într-un discurs la Senat, publicat și în Monitorul Oficial, că „exercițiul cultului baptist și adventist este liber, propaganda este liberă... Eu nu pot, domnilor senatori, în chestiuni de propagandă sufletească să răspund din partea bisericii decât cu contrapropagandă”⁸. Ca urmare a acestei decizii, confesiunea adventistă este recunoscută ca și *asociație religioasă*, dobândind personalitate juridică și beneficiind de un cadru legal pentru desfășurarea activităților.

.... 6 Aceste condiții destul de grele pentru micile grupe de credincioși au fost permanent un mijloc de abuzuri pentru jandarmi, dar și o provocare pentru credincioși de a construi, în măsura posibilităților, lăcașuri de cult proprii. Ultimul punct al acestui ordin circular prevedea ca zecimea și toate celelalte daruri ale membrilor trebuiau folosite exclusiv pentru folosul comunității locale care le-a dat, iar la sfârșitul fiecărui an comunitățile locale trebuiau să înmâneze prefecturilor situațiile financiare la zi, precum și bugetul pentru anul viitor, urmând ca acestea să le trimită mai departe Guvernului. Reglementarea a fost socotită de către conducerea confesiunii adventiste ca un amestec în treburile interne ale confesiunii, acceptând totuși supravegherea din partea autorităților financiare ale statului, dar socoteau că statul nu poate determina destinația unor fonduri oferite în mod liber de către credincioși. Vezi Buletinul Oficial, nr. 11 aprilie 1921.

7 Decizia Ministerială nr. 32 950/iunie 1921 reprodușă de Dumitru Popa în, *Pagini din Istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România 1921-1936*, vol. II, Editura Viață și Sănătate, Pantelimon, 2013, p.48.

8 *Buletinul Oficial*, 9 iulie 1921, p. 2355

Libertatea religioasă confirmată reflectată în Constituția de la 1923⁹. Constituția din 1923 prevedea drepturi și libertăți cetățenești specifice unui stat democratic: „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea învățământului, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea de asociație și de toate drepturile și libertățile stabilite prin legi” (articolul 5). În același spirit se preciza faptul că „deosebirile de credințe religioase, de origine etnică și de limbă nu constituie în România o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita” (articolul 7). Constituția crea cadrul pentru garantarea libertăților individuale ale cetățenilor cum ar fi: libertatea conștiinței, inviolabilitatea domiciliului, libertatea de a comunica ideile prin viu grai și de a le publica în scris și prin presă, libertatea muncii, secretul scrisorilor, secretul convorbirilor telefonice precum și a telegramelor¹⁰.

În ciuda textului Constituției de la 1923, text ce făcea din această constituție una dintre cele mai democratice constituții ce exista în Europa la acea dată, Ministerul Cultelor nu recunoștea nici una din confesiunile neoprotestante ca fiind cult și de aceea acestea nu se puteau bucura de prevederile constituționale decât în parte. Confesiunea adventistă și baptistă au fost acceptate doar ca și *asociații religioase* și în consecință pentru funcționarea lor trebuiau să se supună și să se autorizeze ca și oricare asociație. Articolul 29 din noua Constituție prevedea: „Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie, au dreptul de a se asocia conformându-se legilor care reglementează exercițiul acestui drept. Condițiile în care se acordă personalitatea juridică se vor stabili printr-o lege specială”¹¹. Legea cultelor, din motive politice, s-a lăsat așteptată cinci ani de zile, fiind dezbătută și aprobată abia în anul 1928. Până atunci, Ministerul Cultelor a reglementat activitățile desfășurate de către confesiunea adventistă prin emiterea de decizii ministeriale.

Legea cultelor din anul 1928¹². Textul din Legea Cultelor din anul 1928 nu amintea nimic despre adventiști, aceștia urmând să funcționeze în continuare după regulamentele privitoare la asociații până la

9 *Monitorul Oficial*, nr. 282 din 29 martie 1923.

10 Ioan Scurtu, Ioan Agrigoroaiei, Petre Otu, „Organizarea Constituțională. Puterile statului” în *Istoria Românilor*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 183-184.

11 *Monitorul Oficial*, nr. 282 din 29 martie 1923.

12 *Monitorul Oficial* nr. 89, 22 aprilie 1928.

Decretul – Lege nr. 927/28 decembrie 1942¹³. Cei care nu făceau parte din cultele istorice erau socotiți aconfesionali, noua apartenență confesională nefiindu-le recunoscută. Aceasta a complicat și mai mult lucrurile, mai ales pentru copiii credincioșilor adventiști, copii care nu puteau fi trecuți la școală decât „fără religie” și fiind, doar pentru acest motiv, oricând candidați la exmatriculare¹⁴.

Trecerea statului român de la regimul democratic la regimul de autoritate monarhică. Trecerea de la regimul democratic la regimul de autoritate monarhică va duce la schimbări în relațiile dintre stat și confesiunea adventistă. Acest lucru se va datora într-o primă fază și prezenței în guvern a unor personalități influente din rândul bisericii ortodoxe. Noul guvern format în noaptea de 10/11 februarie 1938 a fost condus de către Patriarhul Miron Cristea în calitate de Prim-Ministru. La câteva zile după formarea guvernului, Consiliul de Miniștri aprobă proiectul unei noi Constituții, Constituție ce va fi promulgată pe data de 27 februarie 1938¹⁵. Constituția de la 1938¹⁶ oficializa noul regim, iar din 31 martie 1938 la Ministerul Educației precum și la Ministerul Cultelor și Artelor a fost numit ca ministru episcopul Clujului, Nicolae Colan. Acesta, pe data de 31 mai 1938, în calitate de ministru al Cultelor și Artelor, anunța prefecturile de faptul că „dispozițiile deciziei ministeriale anterioare cu nr. 4.781/1937, nu se mai aplică”¹⁷. Pe data de 11 iunie 1938 avea să se emită de către Ministerul Cultelor și Artelor o nouă decizie ministerială, și anume decizia nr. 26.208/11 iunie 1938¹⁸. În felul acesta decizia nr. 4.781/1937 a fost abrogată¹⁹ și a fost urmată de o nouă decizie ministerială, decizie menită a reglementa funcționarea confesiunilor neoprotestante. Aplicarea acestei decizii va duce la închiderea a multor biserici adventiste datorită noilor cerințe impuse și textului neclar ce lăsa loc de interpretare²⁰.

13 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942, p. 11231-11232.

14 *Monitorul Oficial* nr. 89, 22 aprilie 1928.

15 Ioan Scurtu, „Regimul de autoritate monarhică (februarie 1938 – septembrie 1940)” în *Istoria Românilor*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 391-392.

16 *Monitorul Oficial*, nr. 49 din 1 martie 1938.

17 ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 326.

18 *Monitorul Oficial*, nr. 133 din 14 iunie 1938.

19 ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 328.

20 Conform unei petiții redactate în luna februarie a anului 1939, de către confesiunea evanghelică a adventiștilor de ziua a șaptea și înaintată ministrului Instrucțiunii Publice, ...

Decizia ministerială nr. 31.999 din anul 1939²¹. Pe data de 10 iunie 1939, Serviciul Cultural al Ținutului Timiș, printr-un ordin confidențial ce privea activitatea „sectelor” religioase recunoscute și nerecunoscute, se adresa prefectului de Timiș în felul următor: „Sesizați fiind că activitatea religioasă sectaristă din ultimul timp a luat proporții nebănuite, care ar putea periclită cultele recunoscute prin legea cultelor, vă rugăm să binevoiți a ne înainta cu precădere un raport informativ amănunțit”... Aceste date urmau a fi culese „prin organele de jandarmerie și cele active comunale, în colaborare cu preoții cultelor recunoscute”. Finalul ordinului cerea prefectului ca „dându-ne aceste informațiuni, vă rugăm să binevoiți a ne face propuneri asupra modului de combatere a sectarismului religios în județul Dv.”²². Termenul de primire a acestor informații era de 10 zile.

Ca urmare a analizelor făcute după primirea informațiilor de la toate prefecturile din țară, Ministerul Cultelor va emite în luna iulie a anului 1939 o nouă decizie ministerială ce îngreuna activitatea confesiunilor neoprotestante și anume decizia nr. 31.999/1939. În urma acestei decizii ministeriale emise de către Ministerul Cultelor și Artelor, confesiunea adventistă va rămâne autorizată, păstrându-și statutul de *asociație religioasă*. Funcționarea acestei asociații era reglementată prin textul acestei decizii ministeriale și stabilea: modul în care se putea face primirea de noi credincioși²³, locul de desfășurare al adunărilor de închinare stabilit ca fiind obligatoriu în biserici declarate ca atare la primăria locală și nu în case particulare, predicatorii trebuiau să îndeplinească o serie de condiții pentru a fi autorizați de către minister și pentru a putea exercita

---

.... 20 Cultelor și Artelor, se aducea la cunoștință faptul că 30 de biserici adventiste au fost închise de către jandarmi și poliție. Acest lucru se datora unei afirmații din textul deciziei ce era interpretată diferit. Textul deciziei ministeriale preciza că adunarea la olaltă a credincioșilor se va face în case de rugăciune „proprii cultului”. Unele autorități interpretau faptul că aceasta înseamnă că spațiile respective să fie proprietatea cultului, pe când conducerea confesiunii adventiste interpreta că și casele de rugăciune ce erau închiriate cultului se încadrau prin contractul de închiriere la case de rugăciune „proprii cultului”. Până la reglementarea acestei neclarități, 30 de biserici adventiste din toate zonele țării au rămas închise. Vezi AUAR (Arhiva Uniunii Adventiste din România), dosar A 17, vol. 1, doc. 525.

21 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 161, 15 iulie 1939, p. 4455-4457.

22 ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 153.

23 Pentru a putea trece de la un alt cult istoric la confesiunea adventistă candidatul trebuia să facă dovada părăsirii vechiului cult și era obligat să meargă la conducătorul cultului pe care îl părăsea pentru a obține dovada ieșirii din cult. De multe ori, conducătorul cultului întârzia în eliberarea dovezii de ieșire din cult și puneă o mulțime de piedici pentru cel care solicita lucrul acesta.

atribuțiile religioase, conducerea confesiunii trebuia să fie și ea supusă unor norme stricte, Ministerul Cultelor și Artelor cenzura publicațiile religioase ale confesiunii și interzicea prozelitismul religios etc.

Pe 18 iulie 1939, ministrul de interne avea să înainteze prefecturilor un ordin ca aceștia să se implice efectiv în închiderea caselor de rugăciuni care nu îndeplineau condițiile cerute ca să rămână deschise. Se pare că datorită unei bune înțelegeri între credincioșii confesiunilor neoprotestante și autoritățile locale, autoritățile nu întotdeauna închideau unele biserici, trecând cu vederea unele aspecte ce nu erau îndeplinite conform deciziilor ministeriale. Ca urmare, ministrul de interne aducea la cunoștința prefecturilor că „Sfânta Mitropolie a Ungro-Valahiei, în baza rapoartelor primite de la organele sale din subordine, ne aduce la cunoștință prin adresa nr. 6165/1939, situația excepțională creată la sate și anume că unele autorități de la sate, în urma dispozițiilor date, lasă nestingherită activitatea tuturor asociațiilor sectare, prejudiciind astfel însăși siguranța de mâine a Statului amintind că deciziile date pentru reglementarea asociațiilor religioase au rămas valabile și trebuie cu strictețe respectate”²⁴.

De asemenea și Ministerul Cultelor solicita prefecturilor ca acestea să pună la dispoziția preoților ortodocși datele deținute despre evoluția confesiunii adventiste și despre credincioșii acesteia. Astfel, prin instituțiile statului, Biserica Ortodoxă era permanent informată despre evoluția confesiunii adventiste, având acces la bazele de date deținute de către diverse instituții²⁵. În unele cazuri, episcopiile solicitau prefecturilor ca acestea să oblige pe ofițerii de stare civilă la punerea la dispoziția preoților a datele solicitate de către aceștia despre „sectari”²⁶. În urma analizelor făcute de către preoți, atunci când aceștia observau că o biserică nu îndeplinește condițiile legale de funcționare, o reclamau autorităților și aceasta urma să fie închisă²⁷. Multe biserici adventiste au ajuns să fie închise în felul acesta din cauza noilor cerințe cuprinse în decizia ministerială nr. 31.999/1939 și a timpului scurt pe care credincioșii îl aveau la dispoziție pentru a îndeplini noile condiții, precum și a unor condiții

24 ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 167

25 Episcopii solicitau deseori documente din arhivele prefecturilor de județ pentru a-și actualiza propria evidență cu privire la evoluția confesiunilor neoprotestante. Vezi ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 134.

26 ANDJ Timiș, fond documentar, *Prefectura Județului Severin*, dosar 199, 1938, p. 136.

27 *Ibidem*, p. 142.

imposibil de îndeplinit pentru unele biserici, cum a ar fi numărul de credincioși impus²⁸.

Concluzie. Perioada ce a urmat Primului Război Mondial și până la începutul celui de-al Doilea Război Mondial reprezintă un segment important în dezvoltarea Bisericii Adventiste din România și asigurarea din partea acestei confesiuni a unui loc în peisajul religios din țara noastră. În această perioadă are loc recunoașterea acestei confesiuni de către statul român și organizarea acesteia după modelul bisericilor adventiste din lume. În ciuda frământărilor sociale și politice care pregăteau cel de-al Doilea Război Mondial, statisticile cu privire la numărul de credincioși adventiști din România arătau la finalul anului 1939 un număr de 19.979 credincioși, repartizați la 549 de biserici, cu un total de 191 de pastori²⁹ și șase Conferințe, având, în plus, un nou Seminar Teologic și o Casă de Editură în România, prezența adventiștilor făcându-se tot mai mult simțită printre locuitorii țării³⁰.

Dezbaterile legislative din perioada interbelică vor reuși totuși să ofere adventiștilor o libertatea de credință limitată, pentru care aceștia vor trebui să ducă lupte cu autoritățile locale, care aplicau deseori legea după bunul plac, folosindu-se de multe aspecte interpretabile ale documentelor oficiale și de anumite circulare secrete care însă nu aveau nici o putere în fața instanțelor civile, de multe ori aceste instanțe hotărând în favoarea adventiștilor. Arhivele confesiunii adventiste păstrează date statistice și rapoarte detaliate cu privire la greutățile întâmpinate de credincioșii acestei confesiuni ca urmare a acțiunilor de popularizare a credinței lor. De exemplu, în Arhiva Uniunii Adventiste se constată că, în

---

28 Una dintre cele mai grele condiții de îndeplinit pentru ca o biserică să poată funcționa și să i se reinnoiască autorizația de funcționare consta în a dovedi că numără 50 de capi de familie în localitatea respectivă sau împreună cu localitățile învecinate. După cum majoritatea bisericilor adventiste din țară aveau un număr mai mic de 50 de capi de familie, cea mai mare parte dintre ele au fost închise, altele funcționau în ilegalitate sau uneori rămăneau deschise prin bunăvoința autorităților. De exemplu, la Lugoj autoritățile permiteau ca biserica adventistă să fie deschisă și să funcționeze, dar la Caransebeș, unde numărul de credincioși era similar cu cel de la Lugoj, mult sub cerințele legii, biserica a fost închisă și în ciuda nenumăratelor cereri adresate prefectului, a rămas închisă. Vezi ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 149.

29 *Annual Statistical Report*, 31 decembrie 1939, p. 16.

30 Dumitru Florea, președintele Uniunii Adventiste din România, declara cu bucurie: „Membrii noștri sunt, în cea mai mare parte, oameni obișnuiți; însă ei sunt adevărați creștini și aceasta este suficient pentru ca numele de „adventist” să fie cunoscut în toată țara”. Vezi *Revue Adventiste*, 15 mai 1937, p. 12.

urma vânzării de carte religioasă și Biblii de către misionari, aceștia au acumulat în perioada anilor 1920-1935 un total de 1.481 de arestări, totalizând 3.024 de zile de arest, suferind 474 de bătăi și literatura fiindu-le confiscată de 585 de ori, fiind consemnate 166 de procese³¹.

Misionarii străini de peste ocean sau din țările vestice ale Europei care au adus în România credința adventistă au adus cu ei și ideea de libertate și toleranță religioasă pe care o experimentau în țările de origine. Acesta a constituit modelul după care au tânjit credincioșii autohtoni, aceștia luptând și militând pentru o așezare a noii credințe la același nivel de drepturi și tratamente cu cele ale cultelor recunoscute.

2. Dinamica relațiilor dintre stat și confesiunea adventistă în anul 1940

La începutul anului 1940 adventiștii aveau deja o istorie în România, fiind prezenți aici din a doua parte a secolului al XIX-lea. La începutul anului 1940, în România erau 19.979 de credincioși adventiști botezați, ce se închinau în 549 de locașuri de închinare³², o parte dintre ele fiind clădiri proprii cultului, alte clădiri fiind închiriate și alte locuri de închinare erau situate în locuințe ale credincioșilor, credincioși ce au amenajat de obicei camerele cele mai bune pentru acest scop.

În prima parte a anului 1940 situația confesiunii adventiste precum și a celorlalte confesiuni neoprotestante era reglementată prin Decizia nr. 31.999 din 12 iulie 1939³³, decizie emisă de Ministerul Cultelor și Artelor. Decizia din 1939, parte a proiectului politic carlist, înăsprea prevederile avute anterior³⁴. Această decizie a fost semnată de către ministrul Cultelor și Artelor, Nicolae Zigre, fiind a patra decizie emisă după anul 1933, decizie cu un conținut aproape identic celor anterioare, dar cu unele măsuri restrictive în plus. Se revine la necesitatea de a avea 100 de membri, capi de familie, pentru ca o asociație religioasă locală să poată fi autorizată de către minister³⁵. Toate bisericile trebuiau să fie autorizate

31 Arhivele Uniunii Adventiste din România (AUAR), fond *Libertatea Religioasă*, dosar A17 nr. 1, p 535.

32 *Annual Statistical Report*, 31 decembrie 1939.

33 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 161, 15 iulie 1939, p. 4455-4457.

34 George Enache, „Biserică – societate – națiune – stat în România interbelică. Explorări în orizont liberal”, în *Revista Teologică*, nr. 2, p.200.

35 Decizia ministerială nr. 31.999 din 1939 publicată în *Monitorul Oficial* nr. 161 din 15 iulie 1939, Imprimeria Centrală, București, 1939, p. 4.

direct de către minister pentru a putea funcționa și trebuiau să îndeplinească o serie de condiții.

Multe biserici adventiste în felul acesta nu au primit autorizație de funcționare, neîndeplinind unele condiții și în felul acesta erau la mâna autorităților locale care în urma presiunilor exercitate de către autoritățile superioare treceau la închiderea bisericilor adventiste³⁶. Bisericile aveau la dispoziție trei luni pentru a face dovada îndeplinirii condițiilor cerute de minister și să fie autorizate. După încheierea termenului de trei luni oferit pentru ca bisericile să fie reautorizate, multe biserici au fost sigilate și închise³⁷. Prozelitismul religios era de asemenea interzis precum și defăimarea ritului, a doctrinei, a organizației sau a altor slujitori de la celelalte culte³⁸. Aceste „ajustări” au permis închiderea unui număr important de case de cult, a desființat comunități și a interzis activitatea unor predicatori.

Decizia ministerială nr. 42.352³⁹, decizia ministerială nr. 42.353⁴⁰ și decizia ministerială nr. 42.355⁴¹ din 9 septembrie 1940. Schimbările intervenite în relațiile dintre confesiunea adventistă și stat din ultima parte a anului 1940 se datorează schimbărilor politice survenite și ascensiunii Mișcării Legionare. După asasinarea lui Zelea Codreanu în noiembrie 1938, conducerea Legiunii a fost preluată de către Horia Sima. Dezordinile cauzate de legionari în vara anului 1940 au dus în cele din urmă la abdicarea regelui Carol al II-lea. La 4 septembrie 1940 Legiunea s-a aliat cu Ion Antonescu, după zece zile fiind proclamat „Statul Național – Legionar”, în al cărui guvern legionarii constituiau principala forță politică. La câteva zile după ce Legiunea s-a aliat cu Ion Antonescu asistăm la o înrăutățire a situației confesiunilor neoprotestante, lucru evident din textul deciziilor ministeriale emise în acele zile. Acest lucru se datora și doctrinei Mișcării Legionare care, printre altele, față de alte mișcări fasciste europene cu care a avut în comun recurgerea la terorism, violență și asasinat politic, Mișcarea Legionară avea în plus un fundamentalism religios creștin-ortodox. Codreanu a imprimat, ca

36 ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 235-237.

37 Alexa Popovici, *Istoria Bapțiștilor din România 1856-1989*, Ed. Făclia, Oradea, p.622.

38 ANIC, fond *Ministerul Cultelor și Artelor*, Direcția de Studii, dosar 1 din 1939, p. 5.

39 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 216, 17 septembrie 1940, p. 5437.

40 *Ibidem*, p. 5437-5438.

41 *Ibidem*, p. 5438-5439.

trăsătură fundamentală a Legiunii Arhanghelul Mihail promovarea ortodoxismului naționalist, stabilind o legătură structurală între creștinismul ortodox și „românitate”, ca o deosebire de fascismul lui Mussolini, deși dorea transformarea României în stat fascist, după modelul italian⁴².

În acest context, Ministerul Cultelor și Artelor emite mai multe decizii ministeriale pe data de 9 septembrie 1940, decizii ce vizau în mod direct confesiunea adventistă, precum și cea baptistă și a creștinilor după Evanghelie. În expunerea de motive a deciziei ministeriale nr. 42.352 se amintește că „văzând noua orânduire ce a fost dată Statului român care a devenit naționalist, creștin și totalitar”... Ministerul Cultelor recunoaște și autorizează șapte culte istorice, restul asociațiilor și confesiunilor neoprotestante fiind scoase în afara legii și sunt desființate⁴³. Graba în care s-a emis această decizie e dovedită de necesitatea elaborării în aceeași zi a altor două decizii ministeriale, decizii, care au fost emise să lămurească unele nedumeriri lăsate de decizia nr. 42.352/9 septembrie.

Decizia nr. 42.353 emisă în aceeași zi avea să lămurească ce se va întâmpla cu bunurile mobile și imobile deținute de confesiunile neoprotestante desființate și de către secte. În consecință, se cerea ca absolut toate casele de rugăciuni ale acestora să fie închise imediat și să treacă în patrimoniul Statului. Preoții cultelor istorice erau chemați să sesizeze Ministerului Cultelor și Artelor de orice abatere de la aplicarea acestei decizii⁴⁴. Decizia nr. 42.355 emisă în aceeași zi cu cele două anterioare avea să lămurească statutul religios al celor ce făceau parte din asociațiile religioase desființate și anume aceștia erau trecuți la „aconfesionali”⁴⁵ și urmau să păstreze această calitate până la trecerea „la unul din cultele istorice creștine protejate și autorizate de Stat”⁴⁶.

În urma acestor decizii ministeriale s-a trecut la închiderea caselor de rugăciuni ale confesiunii adventiste din întreaga țară. Închiderea caselor de rugăciuni și preluarea acestora de către stat s-a făcut repede, în unele locuri la o zi după emiterea acestor decizii, până nu au fost

42 Zigu Ornea, *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, EST- Samuel Tastet Editeur, 2008, p. 380-419.

43 ANIC, fond *Ministerul Cultelor și Artelor*, Direcția de Studii, dosar 1 din 1939, p. 17.

44 Decizia Ministerială nr. 42.353 din 9 septembrie 1940 publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 216, 17 septembrie 1940, p. 5437-5438.

45 Adică fără religie.

46 Decizia Ministerială nr. 42.355 din 9 septembrie 1940 publicată în *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 216, 17 septembrie 1940, p. 5438-5439.

publicate deciziile în Monitorul Oficial, administrația trecând astfel prematur la închiderea caselor de rugăciune ce aparțineau bisericii adventiste. Un astfel de fapt s-a petrecut de exemplu în județul Făgăraș, comuna Cincul unde casa de rugăciuni a confesiunii adventiste aflată în proprietatea agricultorului Valeriu Lupu a fost închisă de către notarul comunei Cincul și pretorul plasei Cincul înainte de publicarea deciziilor în Monitorul Oficial⁴⁷.

Anularea deciziilor 42.252, 42.353, 42.355/9 septembrie 1940. Decizia 43.931/19 septembrie 1940⁴⁸. În fața deciziilor anterioare care desființaseră confesiunile neoprotestante până atunci recunoscute, confesiunile neoprotestante au reacționat pe calea frecvent folosită în perioada interbelică, acea a memoriilor și audiențelor, în urma cărora Ion Antonescu a solicitat anularea deciziilor cu nr. 42352, nr. 42353 și nr. 42355⁴⁹. Acest fapt a dus la înlocuirea ministrului Radu Budișteanu cu ministrul Traian Brăiloiu⁵⁰. Acesta din urmă a semnat, la 19 septembrie 1940, o decizie care anula deciziile de desființare emise pe 9 septembrie⁵¹.

Ca urmare a deciziei ministeriale nr. 43.931 din 19 septembrie 1940⁵² emisă de către *Ministerul Educației Naționale, Cultelor și Artelor*, casele de rugăciune ale confesiunii adventiste vor fi redeschise⁵³. Cu toate că din punct de vedere legal, confesiunea adventistă s-a bucurat de libertăți religioase până la sfârșitul anului 1942, măsurile restrictive luate de către autoritățile locale din țară, luate în condițiile de război, au limitat drastic manifestările lor religioase, pregătind terenul pentru trecerea acestor confesiuni în ilegalitate⁵⁴. Pe la mijlocul anului 1941 întâlnim situația când multe case de rugăciune adventiste erau închise în mod abuziv de către jandarmi. În urma numeroaselor plângeri adresate Ministerului Instrucțiunii, Educației, Cultelor și Artelor de către credincioșii adventiști

47 ANIC, fond *Ministerul de Interne*, dosar 410 din 1940, p. 139.

48 *Ibidem*.

49 ANDJ TIMIȘ, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 26 din 1939, p. 281.

50 Modoran Gheorghe, „Relația dintre stat și biserica baptistă din România în perioada anilor 1920-1944”, în *Theorhema*, vol. 6, nr. 1, Editura Institutului Teologic Adventist Cernica, 2011, p. 106.

51 *Monitorul Oficial*, nr. 220/21 septembrie 1940, Decizia Ministerului Cultelor nr. 43931/19 septembrie 1940.

52 *Ibidem*.

53 ANIC, fond *Ministerul de Interne*, dosar nr. 410 din 1940, p. 180.

54 Modoran Gheorghe, *op.cit.*, p. 106.

căroră le-au fost închise în mod abuziv bisericile, acest minister a sesizat Ministerul de Interne, iar Ministerul de Interne a informat pe toți prefectii precum și Direcțiunea Generală a Poliției și Inspectoratul General al Jandarmeriei că potrivit legilor în vigoare, decizia de a închide o casă de rugăciune nu aparține autorităților locale ci Ministerului Instrucțiunii. Ca atare, „jandarmeria, dacă constată abuzuri, le va comunica, dar nu va dispune ea”⁵⁵. În felul acesta, unele abuzuri au mai încetat.

În urma redeschiderii bisericilor adventiste și baptiste preoții ortodocși au sesizat Ministerul Instrucțiunii, Educației, Cultelor și Artelor că „membrii asociațiunilor religioase baptiste, adventiste de ziua a 7-a și creștini după evanghelie dezvoltă o intensă propagandă printre credincioșii ortodocși, Ministerul socotește că nu se mai poate îngădui o operă de prozelitism, în aceste vremuri când fiii neamului își varsă sângele pentru apărarea credinței strămoșești. Din aceste motive, vă rugăm să binevoiți a da ordin tuturor ofițerilor de stare civilă că deocamdată să nu se mai admită nici un fel de trecere de la cultele istorice la aconfesionalism”⁵⁶. În felul acesta, prin această decizie cei care ar fi dorit să devină adventiști erau împiedicați, neprimind atestarea de ieșire din cultul istoric și fără aceasta nu putea adera legal la intrarea în noul cult. Cu toate acestea, mulți nu țineau cont de lipsa acestui atestat și se botezau în credința adventistă, dând astfel motive de prigoană din partea autorităților atât în ceea ce privea pe noii convertiți cât și pe cei care nesocoteau prevederile legale și nu țineau cont de ele. După scurt timp, ca urmare a plângerilor făcute de către credincioși situația se schimbă, sunt permise din nou treceri, dar condițiile de ieșire din cult și trecerea de la un cult istoric la aconfesionalism erau mult îngreunate⁵⁷.

Decizia ministerială nr. 53.808/7 octombrie 1942⁵⁸. Această decizie avea un preambul lung și doar două articole. A fost semnată de către ministrul secretar de Stat de la Departamentul Culturii Naționale și al Cultelor, Ion Petrovici. Prin acest ordin s-a suprimat alineatul penultim al art. 7 din decizia 31.999/1939, articol care dispensa casele de rugăciune în funcțiune la 14 iulie 1938 de condiția de a avea cel puțin 50 de credincioși și de a fi situate la cel puțin 200 de metri de cel mai

55 ANDJ Timiș, fond *Prefectura Județului Severin*, dosar 199 din 1938, p. 291.

56 *Ibidem*, p. 293 -294.

57 *Ibidem*, p. 300.

58 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 237, 10 noiembrie 1942, p. 8529.

apropiat locaș de rugăciune. În felul acesta se revenea la condiția ca bisericile pentru a putea rămâne autorizate să aibă minim 100 de bărbați capi de familie ca și membri. Era invocat motivul că statului îi este dificil să controleze și supravegheze un număr atât de mare de biserici care aveau credincioși puțini, acest lucru prejudiciind siguranța statului⁵⁹.

Această decizie a dus la închiderea a numeroase biserici adventiste din întreaga țară, marea majoritate neavând mai mult de 100 de credincioși capi de familie, după cum cerea noua decizie ministerială. În felul acesta, o serie de credincioși se aflau în imposibilitatea de a se mai întâlni și a-și practica credința în mod legal. Aplicarea acestei decizii a fost urmărită cu atenție de către minister și cerută prefectilor cu insistență spre a fi aplicată⁶⁰.

3. Desființarea confesiunii adventiste. Decretul-lege nr. 927/28 decembrie 1942⁶¹

În cea de-a doua jumătate a anului 1941, pregătirile pentru desființarea confesiunilor neoprotestante erau vizibile. Pe 10 octombrie 1941, problema „sectelor” a fost dezbătută în ședința Consiliului de Miniștri unde Ion Antonescu a adus argumente în favoarea intensificării măsurilor represive: „Este evident că pentru toată propaganda pe care o fac sectanții trebuie mijloace. De unde se strâng banii? Este cineva din afară, din străinătate care le dă. Cu ce interes? Ca să facă o tulburare în ordinea de stat. Nu sunt dispus să tolerez pe sectanți. Vreau să merg până la capăt cu rezolvarea acestei probleme și să împing cât mai departe valorile sectanților. Chiar și acum sunt sectanți mai ales la periferia țării unde, din punct de vedere etnic, ne-au făcut să pierdem anumite poziții”⁶².

Când vorbea despre „sectanți”, Mareșalul Ion Antonescu se referea atât la asociațiile religioase neoprotestante recunoscute (advențiști, bapțiști, creștini după Evangheliile) cât și la sectele interzise. Referitor la acuzația de finanțare externă a acestor confesiuni se poate ca în dreptul unora dintre ele lucrurile să stea așa, fiind mai mult sau mai puțin adevărat.

59 Ibidem.

60 ANDJ Bacău, fond *Prefectura Județului Bacău*, dosar 15 din 1942, p. 57-59.

61 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942, p. 11231-11232.

62 Bogdan Florin Popovici, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: guvernarea Ion Antonescu*, vol. V, Editor Arhivele Naționale ale României, 1997, p.431.

Cercetând amplu mijloacele de finanțare ale confesiunii adventiste din România reiese o organizare financiară riguroasă și temeinică a acestei confesiuni. Credincioșii acesteia practicau ca mijloc de dăruire „zeciuială”. Aceasta reprezenta a zecea parte din veniturile obținute de către un credincios, parte care era dăruită bisericii. Aceste fonduri se colectau prin biserica locală și se centralizau la sediul organizațiilor regionale, numite „Conferințe”. De aici, din aceste fonduri se efectua plata salariilor pentru pastori, a misionarilor și a personalului din conducerea administrativă, se decontau cheltuielile legate de personal (deplasare, chirie, achiziția unor imobile pentru locuit pentru aceștia), unele cheltuieli departamentale (literatură, muzică, tineret, sănătate etc.), se plăteau pensiile pastorilor ajunși la vârsta pensionării etc. Un procent de 10% era destinat susținerii conducerii naționale a adventiștilor de ziua a șaptea (Uniunea de Conferințe a Adventiștilor de Ziua a Șaptea din România) și un alt procent de 10% era destinat conducerii regionale adventiste la nivel European⁶³.

Cu ocazia unor proiecte de anvergură desfășurate în România, conducerea europeană sau mondială a adventiștilor de ziua a șaptea sprijinea cu diverse sume astfel de proiecte. În 1921, cu ocazia înființării tipografiei adventiste, mașinile de tipărit precum și personalul necesar a fost asigurat de conducerea europeană, cu sediul în Hamburg la acea vreme. Cu ocazia construirii Seminarului Teologic Adventist de la Stupini⁶⁴ o parte importantă din sumă a fost donată de conducerea mondială a adventiștilor ce își avea sediul în SUA.

Pe lângă zeciuială, credinciosul adventist oferea săptămânal diverse daruri, daruri ce erau folosite pentru întreținerea localului de închinare precum și în diversele ramuri misionare prin care erau răspândite învățăturile specifice adventiste. Acuzația de finanțare externă cu scopul de a fi o unealtă dușmană intereselor țării nu era nouă, ea circula în presa naționalistă și cea religioasă în toată perioada interbelică. Ministerul Cultelor totuși recunoaște că lucrurile nu stau așa în dreptul confesiunii baptiste și adventiste, afirmând că „Ministerul Cultelor nu are nici o dovadă că bapțiștii și adventiștii sunt uneltele dușmanilor noștri întreținuți cu fonduri din afară”⁶⁵. Prin generalizare, confesiunea adventistă a fost asimilată de către mareșalul Ion Antonescu unor asociații religioase sau secte care probabil erau finanțate extern.

63 *Manualul Comunității*, 1936, p. 112-126.

64 Seminarul Teologic Stupini-Brașov.

65 *Universul*, 25 mai 1936.

Că nu pe toți „sectanții” mareșalul Ion Antonescu îi vedea la fel se poate observa din diferențierea pe care o face când e vorba despre adventiști și bapțiști, aspect ce iese în evidență din poziția avută în cadrul unei ședințe a Consiliului de miniștrii desfășurată în aprilie 1942, în care acesta spunea: „Asociațiile religioase și cultele sunt ajutate de stat. Sunt însă unele asociații religioase sau secte, care nu sunt tolerate. Dacă față de unele din aceste culte am o oarecare atenție și le ajut sau le tolerez, pentru altele, cum sunt inochentiștii, nu numai că nu le tolerez, dar le și desființez”⁶⁶. În cadrul aceleiași ședințe, vorbind despre adventiști și bapțiști, mareșalul denotă că era bine informat despre activitatea acestora și îi cunoștea îndeaproape. Despre aceștia spunea: „ei au fugit de la Biserica Ortodoxă din cauza slăbiciunii acestei biserici și a multor prostii. Eu, de multe ori, nu pot urmări ce se spune acolo. Toate prostiile din lume se înșiră fără nici un rost. Va trebui o reformă și în această privință, dar n-a venit momentul încă să o facem. Ce constat eu la bapțiști? Oamenii aceștia sunt cei mai serioși. Dacă iei un servitor care este baptist, vei vedea că nu fură, nu înjură și că este cel mai credincios. Va să zică, această sectă este un folos pentru Neamul Românesc sub raportul ținutei. Să facă și Biserica noastră aceste lucruri. Nu trebuie să lovim în sectanții care fac operă moralizatoare în țară”⁶⁷.

Cu toate acestea, din rațiuni politice, în luna decembrie a aceluiași an, mareșalul Ion Antonescu trece la desființarea confesiunilor neoprotestante, inclusiv a celei adventiste. Pentru a fi sigur de faptul că actul de desființare al confesiunilor neoprotestante nu va mai avea câștig de cauză dacă va fi atacat, Ion Antonescu a luat măsura desființării confesiunilor neoprotestante nu printr-o decizie a Ministerului Cultelor. Desființarea confesiunilor neoprotestante a venit printr-un decret-lege, prin Decretul-lege nr. 927/28 decembrie 1942⁶⁸.

66 Marcel-Dumitru Ciucă, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, Editura Mica Valahie, București, 2002, p. 214.

67 *Ibidem*, p. 215.

68 Ion Antonescu a întrebat pe reprezentanții Ministerului Cultelor și Justiției, „dacă sectanții se prezintă cu Decizia ministerială 31.999/1939 în fața justiției, câștigăm sau pierdem procesul?” Răspunsul secretarului de stat al Ministerului Cultelor, Ion Sandu, l-a asigurat pe mareșal că „nu putem să-i lăsăm când noi luptăm pentru cruce și biserică”. Propunerea lui Antonescu a fost însă de a realiza o „acoperire legală [...] începând cu anularea acelei decizii ministeriale”. Vezi Bogdan Florin Popovici, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: guvernarea Ion Antonescu*, vol. V, Editor Arhivele Naționale ale României, 1997, p.431.

Raportul ministrului I. Petrovici. Împreună cu proiectul de lege nr. 927/1942, a fost înaintat către Mareșalul Ioan Antonescu un raport alcătuit de către același ministru al culturii naționale și al cultelor, prof. I. Petrovici⁶⁹. În acest raport era tratată problema asociațiilor religioase și a sectelor interzise. Asociațiile religioase erau prezentate de către ministru ca având o doctrină și un ritual „ce nu se încadrează în ideologia acestui Neam, creează un pericol continuu, nu numai în raporturile cu biserica dominantă, dar chiar din punct de vedere național și de stat”⁷⁰. Asociațiile religioase neoprotestante erau considerate a fi de „origine străină, transplantate în țara noastră prin acțiunea de prozelitism desfășurată pe plan internațional de aceia care ținesc dizolvarea unității noastre naționale, ce are la bază integritatea credinței noastre strămoșești”⁷¹. Motivul pentru care s-au dezvoltat aceste asociații era considerat ca fiind toleranța religioasă excesivă pe care Statul a avut-o până la acel moment și lipsa de vigilență a bisericii ortodoxe.

Despre confesiunea adventistă și cea baptistă s-a afirmat că au fost susținute de „guvernele Statelor Unite și Angliei, precum și de presa acestor țări, care prin diferite broșuri și reviste au comentat tratamentul inchizitorial aplicat în România membrilor acestei asociații religioase”⁷². Ministrul face pe această cale un apel la forța majoră care scuză anumite acțiuni de forță, cerându-se ca „în împrejurările excepționale dictate de conjunctura politică mondială, Statul Român este în drept a lua măsuri urgente pentru apărarea unității sale sufletești, a cărei destrămare încearcă s-o provoace diferite asociații religioase (adventiștii și baptiștii) având adesea ca aliați coreligionari supuși unor State cu care suntem în stare de război”⁷³. Așadar, se considera de către ministru că „asociațiile religioase și sectele religioase existente în România trebuie să dispară, ele fiind focare de răzmeriță, paravane de desolidarizare națională și pe deasupra complet eterogene față cu noua structură a Statului Român național și totalitar”⁷⁴.

Se poate vedea că motivul principal pentru care se dorea desființarea confesiunii adventiste era cel legat de faptul că fiind o confesiune

69 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942, p. 11231-11232.

70 Raportul ministrului Culturii și al Cultelor cu privire la proiectul de decret-lege. Vezi *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942, p. 11231-11232.

71 *Ibidem*.

72 *Ibidem*.

73 *Ibidem*.

74 *Ibidem*.

internațională, cu sediul central în SUA și păstrând legături cu țările aflate în război, confesiunea adventistă era trecută în rândul dușmanilor. Dar nu a fost adusă nici măcar o singură dovadă, nu există nici un caz de spionaj sau alte legături dușmănoase la adresa statului român în care să fie implicată vreun credincios adventist, în afară de legăturile legate de aspectele religioase. Ce a determinat pe Antonescu să desființeze o confesiune despre care totuși avea păreri bune? În primul rând, dorința de a păstra o coeziune în stat, în condițiile în care după eliberarea Basarabiei și Bucovinei, în urma refuzului de a se opri aici, a ordonat înaintarea armatei dincolo de Nistru și a pierdut din sprijinul popular. În al doilea rând, dorința de răzbuire, sacrificând din punct de vedere al libertății de conștiință o parte neînsemnată a populației, dar lovind în SUA, țară ce apăra și promova libertatea de conștiință, țară ce a intervenit alături de Anglia deseori în apărarea și solicitarea de libertăți religioase pentru confesiunile neoprotestante în perioada interbelică.

Pentru punerea în aplicare a legii de desființare a confesiunilor neoprotestante și a sectelor religioase, ministrul a abrogat articolul 53 din Legea pentru regimul general al Cultelor din anul 1928, lege ce menținea drepturile acordate confesiunii baptiste pe baza legii maghiare de la 1895, precum și articolul 24 din Legea Cultelor care reglementa funcționarea asociațiilor religioase, acesta fiind înlocuit în noul decret-lege cu un articol ce menționa faptul că „Asociațiile religioase (sectele), pot fi autorizate să funcționeze de Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, în condițiunile fixate prin jurnalul Consiliului de Miniștri. Autorizația acordată este revocabilă. Retragerea autorizației nu trebuie motivată, aceasta considerându-se act de guvernământ”⁷⁵.

Ca urmare, pe lângă acest raport ce seamănă mai mult cu o expunere de motive pentru legea ce va urma, ministrul culturii naționale și al cultelor a înaintat Mareșalului Antonescu un Decret-lege pentru modificarea și abrogarea unor dispozițiuni din legea pentru regimul general al cultelor dată în anul 1928. Decretul-lege propus cuprindea patru articole, primul articol și articolul patru anunțau modificările și abrogările menționate mai sus, al doilea era foarte scurt și anunța că „asociațiile religioase (sectele) existente, de drept sau de fapt, sunt și rămân desființate”⁷⁶, iar articolul trei stabilea destinația bunurilor deținute de către asociațiile

---

75 *Ibidem*.

76 *Ibidem*.

desființate, și anume bunurile imobile ale acestora, precum fondurile împreună cu arhivele deținute de confesiuni au fost trecute în proprietatea Statului. Pentru confesiunea adventistă, această stare se va menține până la terminarea războiului.

Dorința legiuitorului era clar exprimată în textul legii: „Prin desființarea sectelor se urmărește și se obligă a se trece la cultul de origine”⁷⁷. La această acțiune erau obligați să participe și preoții ortodocși, aceștia fiind adesea forțați de jandarmi să „convertească” pe „sectanți”⁷⁸. Realitatea era astfel departe de cea conturată în 1933, când în „Repertoriul de dispoziții” legate de decizia 114.119, la punctul 39 se spunea: „Supravegherea tuturor cultelor o are Ministerul Cultelor și acolo unde nu are delegați speciali, această supraveghere se face prin prefectii și primarii respectivi [...] organele administrative bisericești ale unui cult, chiar dacă sunt consultate de organele administrative și polițienești în chestiuni de cult, nu pot fi delegate a îndeplini acțiunea de supraveghere a celorlalte culte în locul prefecturilor și primăriilor”⁷⁹.

Așadar, în această acțiune de desființare a confesiunii adventiste statul a angrenat biserica ortodoxă mandatând preoții ortodocși să supravegheze îndeaproape confiscarea bunurilor ce aparțineau confesiunii adventiste și colaborând cu jandarmii să „convertească” la credința ortodoxă credincioșii a căror biserici au fost închise. În anii care vor urma până la încheierea războiului au fost cazuri în țară unde unii credincioși adventiști, în urma presiunilor exercitate de cele mai multe ori, alteori din oportunism, au revenit în cadrul bisericii ortodoxe. Dar marea majoritate a ales să își ducă mai departe credința în mod personal și individual, așteptând vremuri mai bune.

După încheierea războiului, în cadrul sesiunii Conferinței Generale a Adventiștilor de Ziua a Șaptea din anul 1946, în urma rapoartelor avute, A.V. Olson, președinte al Diviziunii Europene de Sud a Adventiștilor de Ziua a Șaptea, declara despre situația în care s-au găsit credincioșii adventiști din România în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial: „Cea mai teribilă dintre toate persecuțiile a fost cea care a izbucnit în România, unde număram în jur de 20.000 de membri botezați și unde aveam în plus mai multe mii de persoane care frecventau Școlile noastre

77 ANIC, fond *Direcția Generală a Poliției*, dosar 37, p.81.

78 ANIC, fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei – Central*, dosar 76 din 1942, p.62.

79 ANIC, fond *Ministerul Cultelor și Artelor*, dosar nr. 1 din 1933, p. 11.

de Sabat. Dintr-odată, Uniunea noastră, Conferințele locale și ansamblul de cinci sute de biserici ale noastre au fost desființate. Remarcabilul nostru colegiu și Casa de Editură au fost închise. Fondurile bisericilor și Conferințelor noastre au fost și ele confiscate. A început apoi arestarea în masă a membrilor noștri. Mai mult de 4.000 de frați și de surori dragi au fost aruncați în închisoare. Mulți dintre ei s-au văzut pedepsiți cu cel puțin 25 de ani de închisoare și un mare număr au fost condamnați la moarte. Această crudă persecuție constituie unul din cele mai sumbre capitole din istoria românească. [...] În România, unde locuiau mai mult de 60% din totalitatea adventiștilor din Diviziunea Sud-europeană, numărul membrilor la sfârșitul războiului nu era decât jumătate din cât era la începutul războiului. După anexarea provinciilor Basarabia și Bucovina de Nord de către Rusia, Uniunea Română a pierdut una dintre cele mai mari Conferințe, care totaliza mai multe mii de membri. Sistemul de deportare a privat Uniunea de alte sute de membri, care se găseau transportați în țări aflate cu totul în afara Diviziunii noastre. De asemenea, un greu tribut de mortalitate datorat privațiunilor și suferințelor aduse de război a fost una dintre cauzele diminuării considerabile a listei noastre de membri. Majoritatea lucrătorilor și conducătorilor noștri se aflau în închisoare sau în serviciul militar, iar cei care nu erau mobilizați erau obligați prin decret guvernamental să rămână în localitatea lor; din această cauză, toate serviciile religioase au fost suspendate și de atunci a fost imposibil să se recruteze în România noi adepți pentru a umple golurile”⁸⁰.

Numărul de membri amintit de către A.V. Olson, președinte al Diviziunii Europene de Sud din care făcea parte și confesiunea adventistă din România era număr corect, la fel și cel al locașurilor de închinare, dar cu unele mici rotunjiri. Dacă la numărul de membri a rotunjit în sus cu un număr de 21 de credincioși, la numărul de biserici a rotunjit în scădere cu 49 de unități, de la 549 la 500. La începutul anului 1940, conform unei statistici oficiale ale Conferinței Generale a Adventiștilor de Ziua a Șaptea, în România erau 19.979 de credincioși adventiști botezați, credincioși ce se închinau în 549 de locașuri de închinare⁸¹.

De asemenea afirmația conform căreia Uniunea Adventistă ca și for de conducere național precum și conducerile regionale ale bisericii

80 *Revue Adventiste*, august 1946, p. 1-3.

81 Annual Statistical Report, 31 decembrie 1939.

adventiste numite *Conferințe* ar fi fost desființate alături de cele peste 500 de biserici este adevărată, prin prisma Decretului – Lege nr. 927/28 decembrie 1942⁸² și ale efectelor generate de acest decret. De asemenea aceeași soartă a avut-o și Seminarul Biblic de la Stupini⁸³ împreună cu cele 19 hectare de teren pe care se întindea precum și Casa de Editură din București a confesiunii adventiste⁸⁴.

Referitor la numărul amintit de către Olson de peste 4.000 de credincioși, bărbați și femei, ce au trecut prin închisori în această perioadă nu am întâlnit încă date de arhivă care să confirme această cifră. Zeci de documente de arhivă consultate arată că au avut loc deseori arestări în masă, mai ales în cazul în care credincioșii adventiști sfidau legea și, în ciuda interdicției, se adunau în biserici pentru închinare. În acest caz, fie că se aflau în clădirea bisericii, fie în case particulare, erau arestați cu toții, uneori petrecând de la o zi la câteva zile de arest, alteleori fiind arestați pe termen lung, judecați și condamnați la închisoare. Cele mai aspre cazuri au fost întâlnite în Basarabia și Bucovina. Dacă ne gândim că doar în penitenciarul Cernăuți, la data de 24 iulie 1943 se găseau „condamnați un număr de 506 sectanți, dintre care 364 între 2-25 ani⁸⁵, iar 142 la moarte⁸⁶, cifra de 4.000 raportată la nivelul întregii României nu mai pare exagerată. Datele de mai sus reies dintr-o notă informativă a Serviciului de Siguranță din Cernăuți ce a fost înaintată către Inspectoratul de Jandarmi Cernăuți și începe așa: „Cu toate măsurile luate contra sectanților, numărul lor în închisoare crește mereu, ceia ce arată că nu s-a putut ajunge să fie duși la dreapta credință, nici din convingere și nici de frica sancțiunilor drastice care s-au luat contra lor, ajungându-se până la pedeapsa capitală⁸⁷.

La încheierea războiului și redeschiderea bisericilor, numărul credincioșilor era mult mai mic, redus la aproape jumătate. Câteva mii de credincioși au rămas în afara granițelor trasate după încheierea războiului, alții au renunțat la credință și au trecut la ortodoxie în urma

82 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942, p. 11231-11232.

83 Seminarul Teologic Stupini – Brașov.

84 ANIC, fond *Președinția Consiliului de Miniștri*, dosar 1.238 din 1943, p. 11-13.

85 ANIC, fond *Președinția Consiliului de Miniștri – Serviciul Special de Informații*, dosar nr. 4 din 1927, p. 53.

86 ANIC, fond *Inspectoratul General al Jandarmeriei*, dosar 112 din 1943, p. 72-73.

87 *Ibidem*.

constrângerilor⁸⁸, alții au murit pe front și în lagărele de concentrare. Statistica pentru anul 1945 lipsește din arhivele cultului, dar putem deduce că în anul 1945 erau 13.800 de credincioși. Am ajuns la această cifră în urma raportului statistic pentru anul 1946, la finalul căruia erau raportați 19.000 de credincioși în România, dintre care 5.200 și-au făcut intrarea prin botez pe parcursul anului 1946⁸⁹. Scăzând numărul de credincioși adăugați pe parcursul anului 1946, ajungem la un număr de 13.800 de credincioși adventiști la finalul anului 1945. Dacă se păstrează proporția, câteva mii de credincioși au fost botezați și în 1945 și s-au adăugat confesiunii adventiste. Ceea ce înseamnă că în cei patru ani de război, numărul de credincioși adventiști s-a redus la jumătate, din motivele mai sus enunțate. Abia la finalul anului 1947, numărul de credincioși adventiști va egala și va depăși numărul de credincioși avut în România la începutul războiului, ajungând la 21.500 de credincioși ce se adunau în 551 de biserici⁹⁰.

4. Revenirea la normalitate. Decretul-lege nr. 548/1944⁹¹

Revenirea la un regim democratic odată cu arestarea mareșalului Antonescu presupunea și revenirea la un regim de libertate religioasă pentru confesiunea adventistă. După cum la baza desființării confesiunii adventiste au stat două decrete-legi, semnate de Ion Antonescu și Ion Petrovici, decrete care nu puteau fi anulate decât tot printr-un decret-lege, în urma intervențiilor făcute de către conducătorii confesiunii adventiste precum și ai celorlalte confesiuni neoprotestante, generalul de corp de armată Ion Boițeanu, ministru al Culturii Naționale și al Cultelor, a întocmit un raport cu expunere de motive prin care cerea Regelui Mihai I abrogarea legilor anterioare și repunerea asociațiilor religioase în starea de drept ce a precedat acestor legi. Regele Mihai I ia notă de acest raport și semnează decretul-lege nr.548/1944. Acest decret abroga Legea nr. 927/1942⁹² precum și Legea nr. 431/1943⁹³.

88 *Ibidem*, p. 138

89 *Annual Statistical Report*, 31 decembrie 1946.

90 *Annual Statistical Report*, 31 decembrie 1947.

91 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 252, 31 octombrie 1944, p. 6992-6993.

92 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 305, 30 decembrie 1942, p. 11231-11232.

93 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 157, 9 iulie 1943, p. 5993-5995.

În urma acestui decret confesiunea adventistă primește permisiunea de a funcționa iarăși, în conformitate cu normele prevăzute de articolul 24 din *Legea pentru regimul Cultelor* din 22 aprilie 1928. Bunurile trecute anterior în patrimoniul statului prin efectul legilor nr. 927/1942 și 431/1943 intră de drept în patrimoniul proprietarilor anteriori. Decretul-lege a fost însoțit de un referat de justificare alcătuit de către ministrul culturii naționale și cultelor, Ion Boițeanu⁹⁴.

Concluzii

Între anii 1940 și 1944, statul român a dezvoltat o politică specială față de denominațiunile neoprotestante prezente la acel moment pe teritoriul României și anume confesiunea adventistă, baptistă și cea a creștinilor după Evanghelie, politică ce a afectat grav libertatea de conștiință a credincioșilor adventiști de pe teritoriul României. Această politică devine mai evidentă odată cu perioada în care la conducerea țării s-a aflat mareșalul Ioan Antonescu, adică intervalul cuprins între 6 septembrie 1940 și 23 august 1944. În anul 1940 confesiunea adventistă nu putea fi considerată ca fiind sectă religioasă, nici din punct de vedere doctrinar și nici din punctul de vedere al legislației românești, legislație reflectată prin *Legea Cultelor* din 1928⁹⁵ și prin deciziile ministeriale ulterioare prin care această confesiune a fost considerată legală și recunoscută. Însă începând cu luna septembrie a anului 1940, confesiunea adventistă alături de cea baptistă și a creștinilor după Evanghelie a devenit ținta unei politici sistematice de limitare a libertății religioase și de natură să-i intimideze pe credincioșii acestora cu scopul de a-i determina pe să-și părăsească credința și să revină la ortodoxie. Treptat, la nivelul administrației statului s-a produs o asimilare a „asociației adventiștilor de ziua a șaptea” cu cea a „sectelor” religioase.

Începând cu luna septembrie a anului 1940, moment când a fost instaurat regimul național-legionar, omogenizarea confesională a devenit una dintre ideile centrale în politica statului român și așa a rămas până în august 1944. Aparatul de stat administrativ și polițienesc a fost mobilizat pentru punerea în practică a acestei politici. Politica față de cele trei confesiuni neoprotestante ține fundamental de programul de omogenizare a

94 *Monitorul Oficial*, Partea I, nr. 252, 31 octombrie 1944, p. 6993.

95 *Monitorul Oficial* nr. 89/22 aprilie 1928.

țării pe care l-a urmat guvernul Antonescu, omogenizarea fiind de natură etnică, dar și confesională⁹⁶. Vom urmări modul în care această politică a influențat confesiunea adventistă și relația dintre confesiunea adventistă și stat în această perioadă.

Între anii 1940-1944 a existat, ca parte a politicii interne a regimului Antonescu, o direcție bine delimitată ce viza cele trei confesiuni și pe credincioșii acestora. Această politică include un șir lung de măsuri de ordin legislativ, administrativ și polițienesc. Politica acestui regim s-a transformat într-o persecuție sistematică și a culminat cu închiderea caselor de rugăciune precum și cu pedepsirea oricărei forme de manifestare publică a credinței religioase din partea credincioșilor.

Din septembrie 1940 și până la 23 august 1944 confesiunea adventistă și credincioșii săi s-au aflat constant în atenția guvernului român, care a urmărit restrângerea drepturilor lor religioase acordate prin lege și, în ultimă instanță, desființarea acestei confesiuni alături de confesiunea baptistă și cea a Creștinilor după Evanghelie. Prima scoatere în afara legii a celor trei denominațiuni a fost decretată în timpul guvernării național-legionare, la 9 septembrie 1940, prin deciziile Ministerului Cultelor și Artelor nr. 42.352, 42.353, 42.355. La 19 septembrie 1940, printr-o altă decizie ministerială, decizia 43.931, s-a revenit însă asupra acestor măsuri, fiind restabilit, cel puțin formal, regimul anterior. Persecuția a fost reluată și, mai cu seamă începând din primăvara anului 1941, au fost introduse o serie întreagă de restricții care au făcut aproape imposibilă practicarea cultului. În final s-a ajuns la desființarea celor trei asociații religioase, prin Decretul-lege nr. 927 din 28 decembrie 1942 și, apoi, prin Decretul-lege nr. 431 din 28 iunie 1943.

Politica specială față de cele trei denominațiuni, care a angrenat numeroase instituții ale statului român, la toate nivelurile, de la Președinția Consiliului de Miniștri și ministere până la primării de comune și posturi de jandarmi, a implicat emiterea a numeroase acte, care, în parte, sunt păstrate în diferite arhive și mărturisesc acest fapt. Între anii 1940-1944, și armata a fost implicată în politica statului român față de denominațiunile neoprotestante, nu numai datorită faptului că membri acestora erau elemente militare, la fel ca restul cetățenilor, ci și pentru că

---

96 Dorin Dobrinu, „Religie și putere în România. Politica statului față de confesiunile (neo)protestante, 1919-1944”, în *Romanian Political Science Review*, vol. VII, nr. 3, 2007, p. 583-602.

armata era un instrument de ordine publică. Armata monitoriza starea de spirit a populației, aici intrând și situația „sectelor”. De asemenea, în baza legislației de război, în anumite situații, întrunirile religioase aveau nevoie de aprobarea comandamentelor militare. Unele măsuri de persecutare a neoprotestanților dispuse de guvern au fost aplicate cu participarea efectivă a armatei⁹⁷. S-a procedat uneori la mobilizarea în armată a persoanelor pedepsite de organele Ministerului de Interne pentru „activitate sectantă” și în unele cazuri, ca pedeapsă severă, acești oameni au fost trimiși pe front, în linia întâi.

Bibliografie

- I. IZVOARE
- A. INEDITE
- Arhivele Consiliului Național Pentru Studierea Arhivelor Securității
- Fond Documentar
- Arhivele Naționale Direcția Județeană Arad
- Fond Prefectura Județului Arad
- Arhivele Naționale Direcția Județeană Bacău
- Fond Prefectura Județului Bacău
- Arhivele Naționale Direcția Județeană Timiș
- Fond Prefectura Județului Severin
- Arhivele Naționale Istorice Centrale
- Fond Direcția Generală a Poliției
- Fond Direcția Poliției și Siguranței Generale
- *Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei – Central*
- Fond Legiunea de Jandarmi Neamț
- Fond Ministerul Cultelor și Artelor
- Fond Ministerul Culturii Naționale și al Artelor
- Fond Președinția Consiliului de Miniștri
- Fond Președinția Consiliului de Miniștri – Serviciul Special de Informații
- Arhivele Uniunii Adventiste din România
- Fond A17
- Fond Libertatea Religioasă

---

97 Marcel-Dumitru Ciucă, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, Editura Mica Valahie, București, 2002, p. 215.

• **Presă**

- *Annual Statistical Report*
- *Biserica Ortodoxă Română*
- *Cultura Poporului*
- *Gazeta Slujbașilor*
- *Gazeta Transilvaniei*
- *Glasul monahilor*
- *Revue Adventiste*
- *Țara Noastră*
- *Universul*

B. DOCUMENTE EDITATE

- **Achim, Viorel**, *Politica regimului Antonescu față de cultele neoprotestante*, Editura Institutului Internațional pentru Studiarea Holocaustului din România, „Elie Wiesel”, Polirom, București, 2013, doc. 30, p. 242.
- **Ciucă, Marcel-Dumitru**, *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, vol. VI, Editura Mica Valahie, București, 2002.
- **Popovici, Bogdan Florin**, *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri: guvernarea Ion Antonescu*, vol. V, Editor Arhivele Naționale ale României, 1997.
- Monitorul Oficial.
- *Buletinul Oficial*.

II. LUCRĂRI GENERALE ȘI SPECIALE

- **Arghezi, Tudor**, *Opere IV. Publicistică. Ediție îngrijită și opere bibliografice de Mitzura Arghezi și Traian Radu. Prefață de Eugen Simion*, Editura Academiei Române-Univers Enciclopedic, București, 2003.
- **Dobrincu, Dorin**, „Religie și putere în România. Politica statului față de confesiunile (neo)protestante, 1919-1944”, în *Romanian Political Science Review*, vol. VII, nr. 3, 2007.
- **Enache, George**, „Biserică – societate – națiune – stat în România interbelică. Explorări în orizont liberal”, în *Revista Teologică*, nr. 2.
- **Modoran, Gheorghe**, „Relația dintre stat și biserica baptistă din România în perioada anilor 1920-1944”, în *Theorhema*, vol. 6, nr. 1, Editura Institutului Teologic Adventist Cernica, 2011.
- **Ornea, Zigu**, *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, EST- Samuel Tastet Editeur, 2008.

- **Popa, Dumitru**, *Pagini din Istoria Bisericii Adventiste de Ziua a Șaptea din România 1921-1936*, vol. II, Editura Viață și Sănătate, Pantelimon, 2013.
- **Popovici, Alexa**, *Istoria Bapțiștilor din România 1856-1989*, Editura Făclia, Oradea.
- **Scurtu, Ioan**, Ioan Agrigoroaiei, Petre Otu, „Organizarea Constituțională. Puterile statului” în *Istoria Românilor*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, București, 2003.
- **Scurtu, Ioan**, „Regimul de autoritate monarhică (februarie 1938 – septembrie 1940)” în *Istoria Românilor*, vol. VIII, Editura Enciclopedică, București.
- **White, Ellen G.**, *Great Controversy Between Hrist and Satan*, Pacific Press Publishing Company, New York, 1888.
- **Zorzor, Vasile, Col**; Col. Vasile Barbu, Col. Constantin Antion, Col. C-tin Sandu, *Călăuza jandarmului. Agent de poliție și jandarm în termen*, ed. a 2-a, 1940.
- ----- *Manualul Comunității*, 1936.